

Megemlékezés a Golgota-dombon

*...Ő, mekhorára nőhet a szenvedés itt,
hol megjelent ismét a Garáda Piktora!
Eltékozt csontok ropogása szédít,*

*es szájakat bénít – e parázna firtor –
a kárhozat: bűzös fakadéka terjeng.*

Látszategoldások kora mindegyik kor.

(Tari István)

Mindenszentek és halottak napja után a minap a zsablyai lerombolt katolikus temetőben, a Golgota-dombon még egyszer szervezetteren megemlékeztek az 1944 októberében ártatlanul kivégzett, a megtorlások áldozataul esett szeretteikről az egykor Zsablyán élt magyarok hozzátartozói, a meghurcoltatások túlélői és a jó barátok.

Három olyan település van Bácskában, ahonnan 1944 és 1945 folyamán szinte minden magyar eltűnt. Csúrogon, Zsablyán és Mozsoron mintegy 5000 magyar élt 1944 őszéig, amikor együtözüket lemezárolták, a többieket pedig elűzték. Csúrogon hozzávetőleg 2700 magyar élt, itt volt a legtöbb áldozat. Ezerrel kevesebben laktak Zsablyán, és mintegy 500 és 1000 között volt a magyarok száma Mozsoron – emlékeztet Matuska Márton publicista, az 1944–45-ös partizán vérengzések kutatója, aki harmincadmagával, a csúrogi születésű Tóth Lászlóval, valamint a zsablyai származású Bakos Pállal (időközben elhunyt) az első halottak napi megemlékezést 2005-ben megszervezte.

A 2005-ben, a lerombolt Kálvárián, a Golgota-dombon, ácsoltan nyers akácfaiból állított keresztet és a halottak napi virágokat a helyén találták a hozzátartozók. S már ez is megnyugtató és reményt keltő, hogy méltóbb emléket is emelhetnek szeretteiknek és mindazoknak, akik a meggyalozott sírkertben nyugsznak. A tömegsír helyét, a Golgota-dombot a budiszavai Kelemen Sándor a fiával, Sándorral rendbe tette, a gazi kivágta, és alkalmi lépéseket csinált, hogy az idősebbek könnyebben elhelyezhessék kegyeletük virágait és meggyújthassák a gyertyáikat.

Hálaadással kezdte Matuska Márton a szervezők nevében a megemlékezést, amiért itt lehetnek újra:

Helyén találtuk az ideálított keresztünket. Úgy látszik, szükség lesz arra, hogy helyette előbb vagy utóbb méltóbbat tegyünk. Ezt nekünk kell megtennünk, és nekünk kell megszerveznünk, amint az első és a minden további megemlékezést is megszerveztük. S már most a folytatásra gondolunk.

Az első megemlékezés óta minden kegyeletadáson Franjo Lulić titeli plébános mondott imát az ártatlanul kivégzettek lelki üdvéért, megszentelte és megáldotta a keresztet, a kegyhelyet, a megemlékezőket. Így volt ez most

is. Istent kérte: „tekints le ránk, és áldd meg ezt a helyet, a sírokat.”

A 64 évvel ezelőtti történetekre így emlékezett Tari István költő:

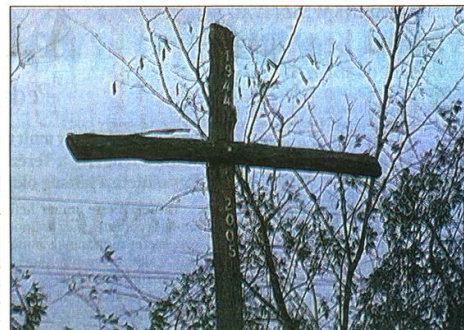
– Bűnök számított akkor magyarnak lenni. A fajtánkat legyilkolók szabad rablást végző felszabadítóknak neveztek magukat, és elvárták az áldozatok hozzátartozóitól, hogy látvány borítanak a múlt, hogy feledjék el a történeteket, hogy tekintsek meg nem történtnek. Pokoli hallgatás jellemezte a háború utáni 46 évnket. Ebben a temetőben szent helyen állunk, a költő szavait idézve. Minden temető egyébként szent hely, ahol apáink nyomdokain járunk. Ez a hely azonban apáink egyik legszentebb helye Vajdaságban, mert akik itt ártatlanul haltak meg, azok a délvideki magyarság vértanúi.

A hozzátartozók nevében Teledi Júlia, a csúrogi megemlékezések szervezője, a három falu, Csúrogi, Zsablya és Mozsor kollektív táborba, Járekra, Szépliget (Gajdobrára), Wekerlefalvára (Újgajdobrára) hajtott és kollektív bűnössé nyilvánítt magyar lakosság kutatója kiemelte:

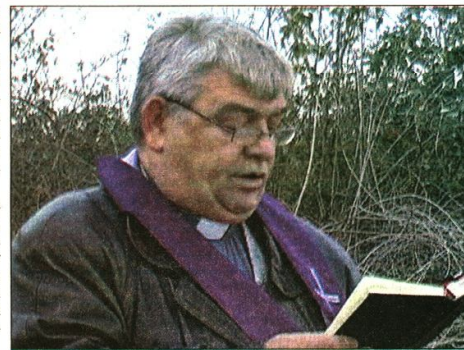
– Vannak itt közöttünk is, akik emlékeznek még arra, mi is történt itt Zsablyán? Itt is az történt, ami Csúrogon, majd néhány nappal később Mozsoron. Ezek a kivégzett emberek nem csak a mi áldozataink, a hozzátartozóké, hanem a magyar nemzet áldozatai is. Erre emlékeznünk kell, hogy a gyerekeink és az utókor se feledje el. Ezért minden évben jöjjünk el ide Zsablyára, Csúrogra, Mozsorra, és mindenhol, ahol magyarokat végeztek ki Vajdaságban.

A Hol vannak a sírok? című könyvből Teledi Júlia az egykor Zsablyán élt kislánynak, most Becsén élő asszonynak, Beskei Honkának a vallomásaiból olvasott fel. Többen voltak Adáról és Moholról hozzátartozók, akik az idén először vettek részt a megemlékezésen. Ezúttal is, mint korábban, a megemlékezők Vajdaság különböző településeiről, köztük Bácsfeketehyéről (Feketicseről), Budiszaváról, Újvidékről érkeztek. A kegyeletteljes szertartás a Szózatall és a Himnussal zárult.

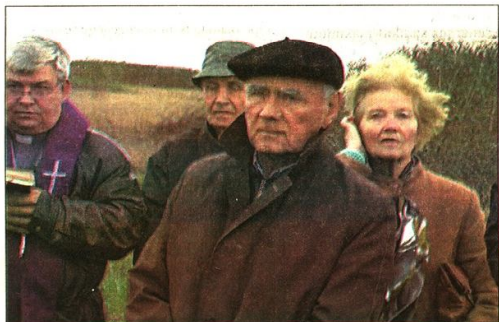
■ STANYÓ TÓTH Gizella

Az ácsoltalan nyersakác-kereszt dacol az idővel

Franjo Lulić

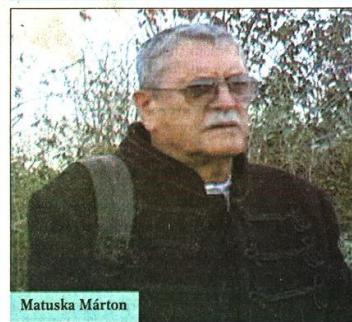
Kelemen Sándor a fiával tette rendbe a Golgota-dombot

Teledi Júlia

Terebélyesedő gyümölcsös övezi a szűkülő lerombolt temetőt

Matuska Márton

A megemlékezés résztvevői

Tari István